

ELS CAPÍTOLS DE FUNDACIÓ DE L'HOSPITAL DE SANTA MAGDALENA
(S.XV)
PRESENTACIÓ DEL TEXT

Introducció

Entre les institucions benèfiques medievals més característiques cal esmentar: les confraries, els hospitals i els llegats testamentaris. A *Finestrelles* 4² vàrem fer referència a la confraria dels homes de Vilapicina, i enguany presentem els capítols de fundació de l'hospital de Santa Magdalena, obra de Roger de LLúria, donzell i ciutadà de Barcelona.

El document que hem treballat es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona, amb el registre 3802 de la secció de Cancelleria, i ocupa els folis 96v a 101r. Datat a Barcelona el 8 de febrer de 1487. El text ens presenta la voluntat del donzell Roger de LLúria de fundar un hospital i una capella a Sant Andreu de Palomar, així com les oportunes disposicions materials i legals.

A l'època medieval, els hospitals acomplien diverses funcions: hostatjar peregrins, acollir malalts, pobres, vells i infants abandonats. L'hospital era bàsicament un lloc de beneficència, on la cura dels malats no n'era funció exclusiva. Un bon exemple és la ciutat de Barcelona que, des del segle XI, ha disposat d'una gran tradició hospitalària com ho demostra l'existència de

¹ El grup ERDOC (Equip de Recerca Documental del Centre d'Estudis Ignasi Iglésias) l'han format aquest any: Joan J. Busqueta, Nativitat Castejón, Nèlida Celma, Pilar Sendra i Yolanda Serrano.

² Grup ERDOC *Els capítols de la confraria dels homes de santa Eulàlia de Vilapicina*. (s. XV). *Presentació del text*, dins "Finestrelles", núm. 4, Barcelona, Centre d'Estudis Ignasi Iglésias, 1992

diverses institucions que cobrien les necessitats assistencials de la ciutat: els hospitals d'en Guitart, d'en Colom, d'en Bernat Marcús, d'en Pere Desvilar o de la Ciutat, d'en Pere Vilar o de Sant Macià, de Santa Eulàlia del Camp i de Santa Margarida o dels Masells³. Aquests anaven subsint de rendes, llegats i almoïnes. A finals del segle XIV, les seves dificultats econòmiques s'agraven i a més a més, la ciutat necessitava atendre una major població. Per solucionar aquesta deficiència assistencial, els consellers de la Ciutat i el Capítol Catedralici de Barcelona acorden l'any 1401 fusionar totes les rendes i patrimoni dels hospitals existents en una nova institució: l'hospital de la Santa Creu. Aquest hospital medieval fou molt important, tant per les seves dimensions com per tota l'organització interna que desenvolupà. Des dels seus inicis, va rebre la protecció papal i reial. La magnitud de la institució va fer veure als seus administradors la necessitat de regular el seu funcionament intern a través de les «Ordinacions»⁴, escrites l'any 1417: pretenien definir les funcions de totes les persones que treballaven a l'hospital. Coneixem, doncs, els oficis que existien en l'època (administrador, prior, infermer, guardaroba, dona de malaltes, dona dels infants, escrivà de ració, receptor i distribuïdor, comprador, panicer, boteller, barber, coc, metge i berber quirúrgic, especier, obrer, racional oïdor de comptes, porter i escuder.

Pel que fa a Sant Andreu, a més de l'esmentat hospital de Santa Magdalena, tenim dades documentals del segle XIII de l'existència d'un hospital a Finestrelles, que formava conjunt amb la capella dedicada a la Santíssima Trinitat⁵.

3 Sobre aquest tema veure BATLLE, Carme: *L'assistència als pobres en la Barcelona medieval (segle XIII)*, col. Episodis de la història núm. 267, Barcelona, Ed. Dalmau, 1987.

4 ROCA, Josep M²: *Ordinacions del Hospital general de la Santa Creu de Barcelona (any MCCCCXVII)*, Barcelona, Fidel Giró Impressor, 1920.

5 BUSQUETA, Joan J.: *Una vila del territori de Barcelona: Sant Andreu de Palomur als segles XIII-XIV*, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1991, pp. 85-88. DURAN i SANPERE, A.: *Barcelona i la seva història*. I, Barcelona, Curial, 1973, pàg. 628.

Transcripció del document

A.C.A. Cancelleria.

Registre nº 3802.

Fol. 96 v.-101 r.

f. 96v   *Rogerii de Luria, domicelli*⁶

Nos infans Enricus etc. Ad regiam profecto spectat dignitatem circa ea que ad divinum cultum Christique pauperum hospitalitatem et refeccionem respicere videntur favorabiliter et propicie se habere eosque in super qui zelo pietatis et caritatis moti ad ipsos pauperes fovendos et alendos bona et res suas misericordie opera adimplendo dedicare et profundero prompto animo contenditur gractis et beneficiis honestare eorumque honestis ac devotis supplicacionibus annuere hinc est quod presentatis coram nobis humiliter pro parte dilecti regii ac nostri⁷ Rogerii de Luria, domicelli in hac urbe Barcinona in presenciarum degentis in viam supplicacionis capitulis quibusdam quippe qui sunt seriei sequentis:

f. 97r   «Il·lustríssimo Senyor infant e loctinent general. A vostra gran senyoria, humilment exposa Roger de Lúria, donzell, dient senyor, que ell com a hereu e legítim sucesor de la dona na Johana Coll, quondam, que fou muller d'en Coll, quondam, rejoler de Barchinona, e filla e hereva d'en Barthomeu Castell e de la dona na Anthonia, muller / sua, diffunts, et alias, per sos legítims títols, tinga e posseesca dins la vila, loch e parròquia de Sant Andreu de Palomar del bisbat e vegueria de Barcelona, ço és, en lo carrer corrible e maior de la predita vila e parròquia en lo loch appellat la sagrera, certes cases e més tinga e possehesca dins la predita⁸ parròquia un troç de terra e altre fora dita parròquia. E mogut excel·lentíssimo Senyor en açó lo dit Roger de Lúria, per honor e reverència de nostre Senyor Déu Jhesu Crist e de la sacratíssima Verge Maria, mare sua puríssima encara per aquella gran amor e ingent devoció que lo dit Lúria sempre ha tingut e té vuy en dia vers aquella sanctíssima e gloriosa apostolessa la beneyta Maria

6 Lletra posterior al document

7 *Segueix Anthonii ratllat*

8 *Segueix vila sa ratllat*

Magdalena et alia intuhitu pietatis, lo dit Roger de Lúria tinga propòsit e haia deliberat fer e novament construhir e de sos béns e substància en dit nom fundar e fornir e ornar, en les predites sues cases en la dita vila loch e parròquia situades, un hospital per a recullir e receptar los pobres de Jeshu Crist sans e malats qui en aquell declinaran e una devota capella sots invocació de la predita sanctíssima Maria Magdalena en la qual se puixen dir misses e celebrar los altres divinals officis e complir altres devocions. E per dar, en açò, expedició e deduir les coses a son degut orde e fi desijada Senyor molt alt e molt excel·lent, lo predit Roger de Lúria ha ordonat certs capítols, los quals ensemps ab la present supplicació presenta a vostra gran senyoria supplicant com més humilment pot a la excel·lència vostra sia mercè de vos senyor per special gràcia vostra voler⁹ benignament per los damunt dits respectes e altres prosehints de les fer obres de misericòrdia, atorgar e decretar e consentir al dit Roger de Lúria, edificador e novament construhidor e fundador del dit hospital, los capítols davall scrits e cascun d'ells iuxta lur sèrie e tenor. E facsia sereníssima Senyor et Altissimus etc.

f.97v E primerament, illustríssimo Senyor, lo sobredit Roger de Lúria a mogut en açò per zel e amor de nostre senyor Déu Jhesu Crist e de la sua sacratíssima mare, e per la molta amor e gran devoció que ell té e aporta a la gloriosa apostolessa Sancta Maria Magdale-na e encara mogut, en açò, per zell de caritat e pietat que ha dels pobres de Jhesu Christ, los quals sovint van dispersos per lo loch e parròquia de Sant Andreu de Palomar e altres parròquies circumstants e vehinables, en aquell en les quals no ha hospital a hon los dits pobres puixen reposar ne tropien qui ls aculla ans van dormint defora a vent e pluja, venint cansats/ de lur camí o peregrinatge, e ls és forçat comportar desayre e maltemps dormint a la serena.

E així, lo dit Roger de Lúria, lo qual axí com hereu e successor legítim qui és de la dona na Johana Coll que fou muller d'en Coll, quondam, rejoler de la ciutat de Barcelona, filla d'en Berthomeu Castell e de la dona na Antònia, muller sua, té e legítimament possehex en la dita vila¹⁰, loch e parròquia les damunt dites cases

⁹ Boler *al manuscript*

¹⁰ Segueix ho ratllat

f. 98r

en lo carrer maior e via principal de la dita vila e parròquia, en lo loch appellat la sagrera, e mogut per los sobredits respectes, e encara en sufragi e remissió de l'ànima sua e de les ànimes dels predits Johana Coll e Barthomeu Castell e Anthònia, muller sua, e de lurs fills e de tots los feels christians defunts, ha deliberat e té ferm propòsit de la sua pròpia instància e béns dels damunt dits fer e novament construir hedificar e bastir en les predites sues cases, que té en lo dit loch e parròquia, un hospital per acullir e albergar los pobres de Jeshu Christ qui allí declinaran. Lo qual hospital¹¹ lo dit Roger de Lúria vol nomenar e perpetualment entèn sia nomenat lo hospital de Sancta Magdalena, en lo qual hospital lo dit Roger de Lúria voltant de sos propis béns quant dels béns e hereditat de la dita Johana, lo qual com hereu d'aquella posseheix, fer ara de present e fornir quatre lits e altres coses al dit hospital e capella necessàries e per sdevenidor dels suffragis e caritatives almoynes que devotíssimes persones christianes, per amor de Déu, caritativament li daran en breus dies, entèn fornir e ornar e moblar còmodament de molts més lits, banchs, e taules, ahines de cuyna, robes de llits e d'altres coses útils e necessàries al forniment e conservació dels predits hospital e capella, supplica per çó molt excellent senyor humilment, a vostra illustríssima senyoria, lo predit Roger de Lúria que sia mercè vostra senyor, per los respectes damunt dits, e encara perque vostra gran senyoria sempre sia participant en los beneficis e caritats, oracions, devocions e almoynes e altres suffragis que en los predit hospital e capella de la dita Sancta Magdalena se faran, es diran de gràcia e mercè vostra special e règia benignitat atorgar e consentir, e encara donar licència e facultat plenària al dit Roger de Lúria e als seus, que liberament e plena sens empaig e contradicció alguna puixa de nou construir e edificar en les predites cases sues, situades en la predita parròquia de Sant Andreu/ de Palomar, en lo dit loch de la sagrera, lo dit hospital e capella sots invocació de la dita Sancta Magdalena, segons damunt és dit e expressat per a reculli e albergar en aquell la nit e lo dia los pobres de Jhesu Christ sans e malalts, e en dit hospital puixa fer sostres, finestres e portals. Hun e molts e altres obres necessàries e oportunes a la hedificació e reformació e conservació del dit hospital a coneguda del dit Roger de Lúria, e dels seus succehidors sempre que ls plaurà e ls serà vist fahedor.

11 *Segueix de Sancta Magdalena ratllat*

Plau al Senyor infant atorgar e de present atorga la dita licència en quant toca a la potestat règia.

Supplica encara lo dit Roger de Lúria, senyor, a vostra Il·lustríssima senyoria, sia mercè vostra dar e atorgar licència e facultat plenària al dit Roger de Lúria, que liberament e plena sens empaig e contradicció alguna, puixa ell dit Roger e los seus e los sia lícit e permès hedificar e fer hedificar en les predites sues cases, o en los patis seus e lochs contiguus e pertinències de les predites cases sues, una capella sots nom e invocació de la predita Sancta Maria Magdalena, en la qual capella puixa fer un portal e molts e una e moltes finestres, tantes quantes li plaurà, e fer-hi un campanaret per tenir-hi una e moltes campanes per ornament de la dita capella, en la qual puixen fer, celebrar e dir misses sempre que a ell e als seus succehidors ben vist los serà e ls plaurà e serà cosa deguda e necessària, precehint sempre auctoritat e licència quant se esguarda a la spiritualitat del Reverent Senyor, Bisbe de Barchinona, e de sos vicaris.

Plau al Senyor infant axí com és dit en lo precedent capítol.

f.98v Los quals hospitals e capella, lo predit Roger de Lúria vol e entèn novament hedificar e construir e fundar, dotar e fornir en la dita vila e parròquia de Sant Andreu de Palomar, dins les predites cases sues sots los pactes però e condicions o retencions següents e devall scrits: çò és, que lo dit Roger de Lúria mentre viu, sia e no altre algú, sie majoral, regidor, conservador e perpetual administrador e deffensor del dit hospital e capella de Sancta Magdalena e casa de pobres de Jhesu Christ, ensemps ab lo rector e prohomens e obrers de la dita parròquia o ab la maior part d'aquells ab ell aderents, e après mort sua succehesca a ell, çò és, que sia maioral, regidor, administrador e conservador e deffensor del predit hospital e capella e casa de pobres lo fill maior e primer nat dells fills del dit Roger de Lúria mascles, emperò si ni haurà e los fills mascles d'aquell, çò és, lo major e primer nat si ni haurà però/ que sien maiors de vinticinch anys per a regir governar e administrar lo dit hospital e capella e casa de pobres e defallints aquests tals fills e nets e altres per dreta línea del dit Roger de Lúria descendents, ans de l'edat predita succehescan en lo dit regiment e governació e administració del dit hospital e capella de la Magdalena e casa de pobres lo rector e prohomens e obrers qualsevulla que sien ni per temps seran del dit loch e parroquia de Sant Andreu. E axí

sereníssimo Senyor supplica a vostra senyoria humilment lo dit Roger de Lúria placia a vos Senyor, ab los pactes e condicions damunt dites, benignament, e de la vostra acostumada clemència e benignitat real e de special gràcia vostra, voler-li consentir e decretar e atorgar-li lo present capítol e totes e sengles coses en aquell contengudes. Iuxta la sua seria e tenor.

Plau al Senyor infant axí com és contengut e les respostes fetes en los precedents capítols.

Més avant, sereníssimo senyor, lo dit Roger de Lúria supplica humilment e vostra Illustríssima senyoria sia mercè de vos Senyor per vostra acostumada clemència e mera gràcia e liberalitat vostra reyal, consentir e atorgar-li sots seria e tenor del present capítol que lo dit Roger de Lúria e tots los fills e néts e altres per recta línea descendents d'aquells ensemps¹² ab lo rector o vicari perpetual e los prohoms e obrers qui vuy són e per temps seran de la dita vila e parròquia de Sant Andreu de Palomar tots ensemps en un vot concorts o la maior part o maior nombre d'aquells puixen e.ls sia lícit e permès a llur bon arbitre e voluntat nomenar e elegir un prohom e bon home de bona fama, consciència e vida honesta dels poblants e habitants en la predita vila e parròquia quis segons Déu e llurs bones consciències en la dita vila e parròquia tal hom se trobarà si no de la ciutat de Barchinona o d'altra qualsevulla vila e parròquia del bisbat de Barchinona a llur bona voluntat e discreció, lo qual home, axí elegit e nomenat per los sobredits Lúria e succehidors seus, rector o vicari perpetual, prohoms e obrers de la dita vila e parròquia, tant quant bé e lealment se haurà en lo govern e regiment e guarda dels predits hospital e capella o casa de pobres de la dita Sancta Magdalena e béns, robes e forniments d'aquella, la qual li haien ésser comenats ab inventari e només avant sia guardador e governador regidor de les coses de dita capella e hospital e casa de pobres de la predita Sancta Magdalena tots temps emperò a coneguda e bona noticia dels sobredit Lúria e dels seus rector o perpetual vicari, obrers e prohoms de la predita vila e/ parròquia. Entès emperò sempre e declarat que si parents alguns de la dita Johana Coll o del dit Barthomeu Castell e Anthònia, muller sua, qui foren pare e mare de la dita Johana Coll,

f.99r

12 *Segueix e ratllat*

se trobaran ara o sdevenidor en la dita vila e parròquia de Sant Andreu de Palomar e d'altre loch encara que sien o fosseen marit e muller qui vullen star en lo dit hospital e casa de pobres de la Sancta Magdalena per servir e governar en la forma desus dita lo dit hospital e capella, açò no.ls puixa ésser vedat, ans puixquen star e habitar en lo dit hospital e casa de pobres sens impediment e contradicció alguna sots emperò pacte e condició: que tals marit e muller e altre qualsevulla qui seran hospitalers hagen e sien tenguts tancar e obrir les portes cascun dia e nit que los pobres vindran e iran, en dit hospital e per semblant dita capella scombrar, tenir nets e fer los lits del dit hospital, tocar la campana a missa e a les vespres la Ave Maria quant tocarà la sglesia parroquial, encendre lànties, guardar ab diligència be dels pobres sants e malalts e així bé lo predict hospital com la dita capella.

Plau al Senyor Infant, així com és estat respost en les altres decretacions.

Supplica encara senyor molt alt e humilment demana a vostra gran senyoria lo dit Roger de Lúria que en augment e maior gràcia confirmació del dit hospital e casa de pobres e de la predicta capella de la Sancta Magdalena sia mercè de vos Senyor, usant de vostra acostumada caritat e virtut e mera liberalitat reyal fer e benignament consentir e atorgar perpetual beneffici e gràcia al dit hospital e capella de la Sancta Magdalena de la predicta vila e parròquia que si en algun temps sdevenidor e quant que quant se seguis e se seguesca cas que algú o alguns romeus o peregrins e pobres de Ihesu Christ homens o dones vinguen a morir e de fet per qualsevulla accident o malaltia morran dins lo predict hospital e casa de pobres o dins la predicta capella de la Sancta Magdalena; e aquells tals pobres, romeus peregrins, homens o dones qui segons és dit allí morran, tindran e portaran ab si or¹³ ne¹⁴ argent en massa ne en monedes¹⁵ ioyes o robes de vestir e qualsevol histies axí de bast o albarda com de sella e altres qualsevulla robes e béns dels predicts pobres, romeus o peregrins qui en lo dit hospital o capella de la dita Magdalena morran, que en tal cas, la predicta, llur mort seguida, tals robes,

13 ne *interliniat*

14 ne *interliniat*

15 monedes *interliniat*

ioyes, béns, or, argent, peccúnies e qualsevulla animals dels predits tals pobres romeus o peregrins qui en lo dit hospital capella o casa/ de pobres de la dita Sancta Magdalena morran, ipso facto sien adquirits, confiscats e haguts e perpetualment reputats per adjudicats a l'obra e fàbrica e altres ornaments, forniments e necessitats del dit hospital, casa de pobres de la predita Sancta Magdalena, tot impediment e contradicció cessants.

Plau al Senyor Infant que lo dit hospital succehesca en la terça part dels béns dels homens o dones, qui morran en dit hospital, e sinó tindran persones propínques fins la quart grau, que en tal cas seccehesca en terça part lo Senyor Rey e en la resta¹⁶ lo dit hospital¹⁷. E açò atorga en quant s'enten la règia potestat.

E més sereníssimo Senyor lo dit Roger de Llúria, quant més humilment pot, supplica a vostra gran senyoria que per maior e més prompte expedició¹⁸ de la fàbrica, nova construcció, hedificació, conservació e obra del dit hospital e casa de pobres e capella de Sancta Magdalena; e per les reparacions encara continuament fahedores en lo predit hospital e casa de pobres e capella sia mercè vostra de special gràcia e mera liberalitat vostra reyal, donar benignament, atorgar al dit Roger de Llúria e als altres apres d'ell qui seran regidors e governadors, administradors del dit hospital e capella, casa de pobres de la predita Sancta Magdalena, licència perpetua e facultat plenaria que liberament e sens empaig o contradicció alguna, tals administradors, regidors e governadors del dit hospital, puixen anar o trametre lurs procuradors, demanadors, acaptadors, quistors o baciners per tota Catalunya qui entre los fiels devots christians puixen e.lli sia lícit e permès demanar almoynes, suffragis e caritats per amor de Déu e de la Verge Maria e encara de la predita beneyta apostolessa Sancta Maria Magdalena per a obs e continuo servici, reparació, conservació, sustentació e rehedificació e nova construcció, ornaments e obres del dit hospital e casa de pobres e capella de la predita Sancta Magdalena. E que tals acaptadors, procuradors, demanadors, quistors o baciners sien tenguts, cascun any e cascuna

16 en terça part lo senyor rey e en la resta *interliniat*

17 *Segueix e tots los béns ratllat*

18 *Segueix fab- ratllat*

vegada que per los dits maiors, regidors e administradors del dit hospital seran requests, sens altra dilació donar compte e rahó als dits administradors, regidors e maiors del dit hospital de tot ço e quant rebut hauran dels dits acaptaris e restituhir-los tot ço e quant vers ells dels dits acaptaris restarà.

f.100r **Plau al Senyor Infant** de present, dóna e consent licència de poder acaptar pus emperò/ dits acaptadors donen compte e rahó cascun any als administradors del hospital e la dita licència atorga seus preiudici que si hi ha altres acaptadors d'altra capella de la dita apostollesa benaventurada que no sia fet preiudici a aquells.

E vol e és content lo dit Roger de Llúria per ell e per los altres qui a ell succehiran en lo predit regiment e govern e maior administració del dit hospital e casa de pobres e capella de la dita Magdalena de la dita villa e parròquia de Sant Andreu de Palomar que per cessar tots fraus, murmuracions, envidies que.s porien seguir e causar entre los dits maiors, governadors, regidors del dit hospital e casa de pobres e capella de la dita Sancta Magdalena, de una part e lo rector o vicari perpetual e los prohoms e obrers de la predita vila e parròquia de la part altra, e per a conservar sempre, entre ells pau, repós e bona concòrdia que en les distribucions e despeses que.s faran per los dits maiors, regidors administradors del dit hospital e casa de pobres e capella de la Sancta Magdalena sien en tot temps *per los maiors spitalers*, regidors administradors del dit hospital e capella demanats e appellats los predit Roger de Llúria e los seus succehidors, mossen Johan Garcia, rector o vicari perpetual de la sglesia de la dita parròquia mentres viu sia e après mort sua, lo quia a ell succehirà en la predita rectoria o vicaria perpetua e los obrers e prohoms de la dita parròquia de Sant Andreu per a ésser presents en les predites distribucions e despeses o pagues dates que.s faran de les peccúnies e oblacions procehides de les almoynes e acaptius fetes e fets per causa del dit hospital e casa de pobres e capella de la dita Sancta Magdalena si esser-hi voleran e si ésser no y volran, o no poran, en tal cas los predits maiors, regidors e administradors del dit hospital e casa de pobres e capella pus los sobredits haïen *demanats sens altra dilació e contradicció e impediment* algú a lur pler e bona voluntat puix en fer los dits pagaments e distribucions de les dites peccúnies e oblacions. E sots tals pactes e condició supplica e demana lo dit Lúria, humilment a vostra gran senyoria sia mercè de vos senyor voler-li atorgar e consentir benignament e

de gràcia special lo present capítol.

Plau al senyor infant e açò consent en quant tota la potestat règia.

f.100v Supplica, encara, excel lentíssimo senyor e humilment demana lo dit Roger de Lúria a vostra gran senyoria sia mercè vostra reebre, posar e constituhir perpetualment sots special proteció, custòdia e¹⁹ salvaguarda de la Majestat del Senyor Rey/ e de vostra gran senyoria lo sobredit hospital, casa de pobres, capella de la Magdalena e los regidors, maiors, spitalers, administradors, procuradors e acaptadors e altres servidors e ministres o familiars del predit hospital, casa de pobres e capella de la Sancta Magdalena de la predita vila e parròquia de Sant Andreu de Palomar ensemps ab tots los béns e heretats e casès possessions e qualsevulla altres robes, animals d'aquells e de cascun d'ells, atorgant-los sobre açò les chartes provisions necessàries e oportunes caritativament e per amor de Déu e de gràcia special franques de dret de segell registre e tota altra expedició ates que açò és causa pia e dels pobres de Hiesu Crist e la Majestat del Sereníssimo Senyor Rey e vostra senyoria seran sempre participants del merit, sacrificis, almoynes e benediccions que en lo dit hospital, casas de pobres e capella de la beneyta predita Sancta Maria de Magdalena se faran e.s diran cascun dia.

Plau al Senyor Infant d'atorgar e de present atorgar dita salvaguarda, etcetera.

Fuit nobis per Rogerium de Luria memoratum humilime supplicatum, ut pro tanto eorumdem Christi pauperum benefificio ut que illi in eiusmodi denovo construendo hospitali²⁰ ab algore mortuque periculo presenventur ipsaque caritatis opera ibidem exercieri valeant contenta in presertis capitulis concedere dignarenum. Atque nos, visis in primis et diligenter in sacro regio consilio recognitis et examinatis eiuscemodi capitulis, nostras responsiones et decretaciones et modificaciones in uno quoque capitulorum erumdem describere et continuare uti supra apparet fecimus volentesque ipsius Rogerii de Luria pias et devotas

19 e interlínat

20 Segueix per ratllat

f.101r

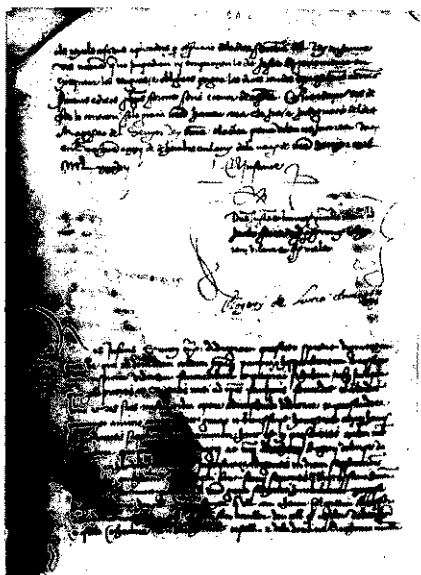
supplicationes exandire necnon euiscemodi operacionum caritatis et pietatis participes esse cupientes quandoquidem ad domini nostri Iesu Christi eiusque genitricis in temeratis gloriam atque laudem accedant tum et etiam ab maxima quam ad domina Maria Magdalenes sub cuius nomine ipsum hospitale fundandum est gerimus devocionem. Tenore presentis charte cunctis seculis de perpetuo valiture capitula supra inserta iuxta responsiones decretaciones ac modificaciones in calre seu fine uniuscuiusque ipsorum contentis et descriptas de nostra certa sciencia deliberate et sciencia deliberate et consulte, laudamus, aprobamus, ratificamus, concedimus et liberaliter elargimur in ipsiusmodique capitulis iuxta responsiones decretaciones et modificaciones memorater auctoritatem regiam/ atque nostram interponimus pariter er decretum.

Mandantes per presentes gerentinices gubernatoris generalis in Cathalonie principatu ipsamque gubernationem regenti vicario in super baiulo subvicario et subbaiulo ac etiam consiliariis et probis hominibus et aliis officialibus civitatis Barcinone nec non proceribus et habitatoribus dicte parrochie Sancti Andree de Palomario, ceterisque demum universis et singulis officialibus,²¹ iudicibus et personis tam in dicta civitate quam alibi constitutis et constituendis eorumque locatenentibus presentibus et futuris et eorumdem officialium locatenentibus seu officia regentibus sub incursu regie indignacionis et ire penaque florenorum auri de Aragonum mille regis causis inferendorum quod capitula preniserta ominiaque et singula in eis contenta iuxta decretaciones et modificaciones in fine cuiusque illorum ut prefectur contentas et descriptas presentemque nostram laudacionem approbacionem ratifficacionem et concesionem ac alia onia et singula in huiusmodi charta contenta teneant firmiter et observent tenerique et observari immobiliter faciant per quos decet nec contrafaciant racione aliqua sine causa quanto graciā regiam cāram habent eiusque iram et indignacionem ac penam preapositam cupiunt non incurrere. In quorum testimonium presentem fieri iussimus regio sigillo inpendenti munitam.

Datum Barchinone die octavo februarii anno a nativitate

21 *Segueix civitatis ratllat*

*Dominus infans locumtenentis visis prius per regum
cancellariam regiam Thesaurariam et fisci advocatum, manu mei
Joanni Peyro.
Provisa.*

[illegible]

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 97 recte.

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 97 vers.

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 98 recte

ACA, Cancelleria, reg. 3802, f. 98 vers.

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 99 recte

[illegible]

ACA. *Cancellaria*, reg. 3802, f. 99 vers.

[illegible]

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 100 recte.

[illegible]

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 100 vers.

1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483

Don't forget to sign the
Don't forget to sign the
Don't forget to sign the

[Faint handwritten notes at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

ACA, *Cancellaria*, reg. 3802, f. 101 recte.

L'Hospital

Roger de Llúria, donzell, ciutadà de Barcelona, vol construir un hospital *per a recullir e receptor les pobres de Jesbu Crist sans e malats qui en aquell declinaran et una devota capella sots invocació de la predita sanctíssima Maria Magdalena* en uns terrenys que té a Sant Andreu de Palomar. Les cases destinades són *al carrer corrible e maior de la predita vila e parroquia en lo loch appellat la Sagrera*.²² Demana l'aprovació dels capítols de fundació de l'hospital i la capella al lloctinent general, l'infant Enric, per remissió de la seva ànima i la de Joana Coll i Bartomeu Castell, difunts. L'hospital i la capella, sota la invocació de Santa Magdalena, s'administraran amb el béns del propietari, l'heretat de Joana de Coll i les almoines rebudes. Pel seu funcionament, l'hospital s'ha de fornir i moblar amb llits, bancs, taules, estris de cuina, robes per als llits i altres necessitats. La capella tindrà portals, finestres i un «campanaret» amb una o més campanes.

En Roger de Llúria estableix les següents condicions de funcionament intern de la institució hospitalària:

Mentre visqui Roger de Llúria en serà el seu administrador, regidor, maïoral, conservador i defensor conjuntament amb el rector, prohoms i obrers de la parròquia. A la seva mort, ho serà el fill varó major de vint-i-cinc anys, i si no els seus descendents per línia directa amb les mateixes condicions. Si els descendents no les aconsegueixen, l'administració passarà a mans del rector, prohoms i obrers²³ de la parròquia de Sant Andreu de Palomar.

22 En un primer moment, la Sagrera, hereva del moviment de pau i treva del segle XI, era l'espai sagrat entorn de les esglésies destinat a l'acolliment i protecció per als indefensos. En aquest territori, definit per les anomenades *trenta passes*, hi havia el cementeri parroquial i molts cellers de gra i de vi, propietat dels masos de la contrada i de l'església, on guardaven llurs collites per a protegir-les del pillatge. Sovint aquests cellers anaven incorporant o es convertien en cases on anaven a residir els fills dels masos i també els artesans. Així s'anà formant el poble de Sant Andreu de Palomar. La Sagrera i la Vila, dos indrets que al segle XIV arribaren a confondre's, constituïren l'eix de tota la parròquia i del lloc on, a poc a poc, s'anaren establint i desenvolupant els diversos oficis.

Els habitants de la Sagrera de Sant Andreu restaven obligats, segons el costum de la zona, a satisfer dos parells de capons anualment per Nadal al rector i als pabordes del mes de març de la Canonja catedralícia, titular de la senyoria feudal de la demarcació.

23 Hom anomenava obrer a qui s'encarregava d'administrar i fer totes les obres de l'església parroquial. La "obreria" ha estat considerada com un dels gèrmens de la futura organització municipal. Vid. CLAPÉS, Joan: *Fulles històriques de Sant Andreu de Palomar*, vol. II, Barcelona, ed. Catalònia, 1930 pp. 36-37.

Els administradors de l'hospital podran nomenar i elegir un *prohom*²⁴ de la mateixa parròquia o de qualsevol altra del bisbat de Barcelona, qui s'encarregarà de governar els béns, robes i forniments de l'hospital i la capella, els quals hauran d'ésser a l'abast de la resta d'administradors.

Els parents de Joana Coll, de Bartomeu Castell i de la seva esposa Antònia podran ésser hospitalers, desenvolupant les següents funcions: tancar i obrir les portes als pobres, fer els llits, escombrar i tenir-los nets, tocar la campana per misses i vespres, encendre llànties, tenir cura dels pobres sans i malalts, així com guardar l'hospital i la capella.

Es demana que de totes les persones que morin a l'hospital, aquest es quedi l'or, argent, joies, robes de vestir, bestiar, cadira de muntar, o qualsevol altre pertinença. A més a més, la institució es quedarà amb una tercera part dels béns dels difunts. Si aquestes persones no tenen descendència fins al quart grau, el rei es quedarà una tercera part i l'hospital la renda.

Es podran nomenar *procuradors, demanadors, acaptadors, quistors o baciners* per tota Catalunya, per recaptar almoïnes, sufragis i caritats per al manteniment. Aquests *acaptadors* rebran comptes cada any als administradors. Malgrat que en el document no s'esmenta, sembla ser que aquests baciners podien portar un distintiu com a tals, si més no, era necessari dur algun document que els identifiqués.²⁵

Per la distribució de les almoïnes i per evitar *fraus, murmuracions i envidies*, han de ser presents Roger de Llúria o els seus successors, el rector o vicari perpetua de la parròquia, els obrers i els prohoms de la parròquia. En cas que aquests no hi siguin, les distribucions seran fetes pels majorsals, regidors i administradors.

Finalment, es demana protecció i custòdia reial per a l'hospital, la capella i totes les persones i béns. A canvi, el rei rebrà almoïnes i les benediccions que es facin cada dia. En quant a aquesta protecció reial el document no ens precisa de què es tracta, però, com exemple, destaquem els privilegis que gaudien els protectors i donats de l'hospital de la Santa Creu de Barcelona *salvaguada y guiatge de l'Autoritat reyal y dels seus oficials y delegats: no pagaven pontatge, barra ni barca; eren franchs d'host y cavalgada Rey y vehinal y de composicions d'aqueslles: no podien ésser presos, marcats, penyorats ni molestats, ni inquietats de paraula ni d'obra per deutes estranys al Hospital, ni en llurs persones ni béns podien ésser*

24 A.C.A. Cancelleria, reg. núm. 3802. Fol. 98v. - a elegir un prohom e bon home de bona fama, consciència e vida honesta dels poblants e habitants en la predita vila e parròquia quis segons Déu e llurs bones consciències en la dita vila e parròquia tal hom se trobarà si no de la ciutat de Barchinone e d'altre qualsevulla vila e parròquia del bisbat de Barchinona...

25 A títol d'exemple, J.M Roca ens diu que els baciners de l'hospital de Sant Macià portaven "llus capuçats guarñits de beta blanca y ab sengles senyals o escuts de la casa" ROCA, Josep M^a: Op. cit. pàg. 59.

*damnnificats, injuriats ni ofesos palesament ni oculta per si ni per altra persona.*²⁶

Per últim, a més de la finalitat benèfica cal apuntar una altra motivació en la creació d'aquests hospitals: el control de tota aquesta població itinerant, marginal, malalta, que cal contenir, tant pels aspectes de salut pública com de fricció social, cal acollir els pobres que *van dormint defora a vent, e pluja, venint cansats de lur camí o peregrinatge, e ls és forçat comportar desayre e maltemps dormint a la serena*. És, justament, a partir d'aquesta època que apareixen unes noves actituds mentals assumides pels sectors dirigents, que entendran la conservació de la salut pública com un important element d'equilibri social. Si en principi l'assistència hospitalària raïa en mans de l'Església, després s'hi afegí la intervenció del poder civil i de sectors privats lligats a aquest poder, sobretot d'ençà el segle XV.²⁷

Orientació bibliogràfica sobre hospitals medievals

ADELL i GISBERT, Joan Albert: *Hospital de pobres de Santa Magdalena de Montblanc i arquitectura hospitalària medieval a Catalunya*, in «Acta mediaevalia», 4(1983) pp. 239-263

BASSEGODA i NONELL, Joan: *L'arquitectura de l'Hospital de la Santa Creu*, in «L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. L'Hospital de Barcelona», Barcelona, ed. Gustau Gili S.A., 1971, pp. 49-54.

BATLLE i GALLART, Carme: *L'assistència als pobres a la Barcelona medieval, segle XIII*, col. Episodis de la Història, 267, Barcelona, ed. Dalmau, 1987.

Les institucions benèfiques de la Seu d'Urgell durant l'Edat Mitjana, in «Urgellia», 6 (1983). pp. 285-334.

BATLLE, C. i CASAS, M.: *La caritat privada i les institucions benèfiques de Barcelona (s. XIII)*, in «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval», Barcelona, CSIC., 1980, pp. 117-192.

BERTRAN, Prim: *Sobre els inicis d'una institució benèfica baixmedieval: l'Hospital de Santa Maria de la ciutat de Lleida (1435-1519)*, in «Universitat Tarraconensis», X(1991), pp. 33-53.

CAILLE, Jacqueline: *Hospitaux et Charité publique à Narbonne au Moyen Age*, Toulouse, 1978.

26 ROCA J.Mª: Op. cit. pàg. 55

27 BUSQUETA i RIU, Joan J.: Op. cit. pàg 88

CLARAMUNT, Salvador: *La asistencia social en la Baja Edad Media*, in «Legados del mundo medieval para la sociedad actual», Zaragoza, CSIC., 1987, pp. 47-59.

CONEJO i DA PLANA, Antoni: *El «Spital del Coyl de Balaguer» de l'Infant Fra Pere*, L'Hospitalet de l'Infant, ed. Ajuntament de Vandellòs i L'Hospitalet de l'Infant, 1994.

FORT i COGUL, Eufemià: *Els hospitals del Coll de Balaguer*, in «Estudis d'Història Medieval», vol. III, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1970, pp. 13-37.

FUSTER J.: *Los antiguos hospitales de Barcelona desaparecidos*, in «Anales del Hospital de la Santa Cruz y de San Pablo», XX (1960), pp. 241-252.

GALLENT, M.: *Instituciones hospitalarias y poderes públicos en Valencia*, in «Saitabi» 39 (1984) pp. 75-89.

IMBERT, Jean i altres: *Histoire des hospitaux en France*, Toulouse, Privat, 1982.

MARI i BRULL, Gerard: *La fundació de l'hospital de la reina Blanca (1308-1330)*, col. «Via Augusta», El Perelló, ed. «La Font del Perelló», 1988.

MARTINELL, Cèsar: *Els hospitals medievals catalans*, in «Pràctica Mèdica», vol. III, 27 (1935), pp. 109-132.

MAS, Josep. *Fundación del Hospital de la Santa Cruz*, in «Anales Hospital Santa Cruz» any I, núm. 2, vol. I, 1927.

NOVELL i BOFARULL Antoni: *Documents de l'Hospital de l'Infant Pere*, L'Hospitalet de l'Infant, ed. Ajuntament de Vandellòs i L'Hospitalet de l'Infant, 1992.

PIFARRE i TORRES, Dolors: *Dos visitas de comienzos del s. XIV a los hospitales barceloneses d'en Colom y d'en Marcus*, in «La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval», vol. II, Barcelona, CSIC. Institució Milà i Fontanals, 1981-1982.

ROCA, Josep M^a.: *La medicina catalana en temps del rei Martí*, Barcelona, Fidel Giró Impressor, 1919.

Ordinacions del Hospital general de la Santa Creu de Barcelona (any MCCCCXVII), Barcelona, Fidel Giró Impressor, 1920.

VALLS i TABERNER, F.: *L'Hospital del coll de Balaguer fundat per l'infant Fra Pere d'Aragó*, in «Estudis Franciscans», vol. XXXIX, Barcelona-Sarrià, 1927.

VERRIÉ, Pau. *Los hospitales barceloneses anteriores al de la Santa Cruz*, in «Divulgación Història», vol. IV, Barcelona, Institut Municipal d'Història, 1945-1947.

VILARRUBIAS, Felio A.: *Noticia histórico-arquitectónica de los edificios del antiguo Hospital de la Santa Cruz y casa de convalecencia de San Pablo de la ciudad de Barcelona (1401-1928)*, Barcelona, ed. Diputación Provincial de Barcelona, 1969, pp. 9-13.